



Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 8, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2024]

Özgül ÖZBEK GİRAY

<https://orcid.org/0000-0003-0867-1434>

Dr. Öğr. Üyesi

ozgulozbek@artvin.edu.tr

Artvin Çoruh Üniversitesi

<https://ror.org/02wcpmn42>

Fen-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yaşamdan Kurguya: Mebrure Alevok'un Hikâyelerinde Otobiyografik Anlatım

*From Life To Fiction: Autobiographical Narration In
Mebrure Alevok's Stories*

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Date Received: 22.02.2024

Kabul Tarihi | Date Accepted: 25.03.2024

Yayın Tarihi | Date Published: 30.04.2024

Atıf | Citation

Özbek Giray, Ö. (2024). Yaşamdan Kurguya: Mebrure Alevok'un Hikâyelerinde Otobiyografik Anlatım. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(1), 413-429. <https://doi.org/10.34083/akaded.1441554>

Özbek Giray, Ö. (2024). From Life To Fiction: Autobiographical Narration In Mebrure Alevok's Stories. *Journal of Academic Language and Literature*, 8(1), 413-429. <https://doi.org/10.34083/akaded.1441554>

Makale Bilgisi | Article Information

Değerlendirme Review Reports	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) Double-blind. (Two External Referees)
Etik Beyan Ethics Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur Ethical principles were followed during the preparation of this study
Etik Kurul Belgesi Ethics Committee Approval	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir Article does not require an Ethics Committee Approval.
Etik Bildirim Complaints	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması Conflicts of Interest	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest
Benzerlik Taraması Similarity Checks:	Yapıldı Yes - iThenticate
Telif Hakkı ve Lisans Copyrights-License	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International

© Özgül ÖZBEK GİRAY | Creative Commons **Attribution-NonCommercial 4.0 International**



Öz

Cumhuriyet Devri kadın yazarları arasında yer alan Mebrure Alevok, telif ve tercüme pek çok hikâye, roman, tiyatro eseri, makale ve seyahat yazıları kaleme almış ancak daha çok romanları ve Batı edebiyatından yapmış olduğu tercümelemlerle ön plana çıkmış bir isimdir. Henüz çocuk denecek yaşta çalışma hayatına atılan, öğretmenlik, tezgâhtarlık, tercümanlık ve yazarlık gibi meslekleri icra ederek hayat mücadelesinden galip çıkan Alevok, hikâyelerin merkezine kendisini yerleştirerek, hayal kırıklıklarını, aldanişlarını ve var olma çabasını anlatır. Hikâyelerini kendi hayatı ve çevresindeki kişilerin onun hayatındaki rolü üzerine kurması onun hikâyelerini büyük ölçüde otobiyografik kılar. Bu çalışmada yazarın hayatıyla ilgili kısa bir giriş yapıldıktan sonra, otobiyografik anlatı hakkında bilgi verilecek, daha sonra da yazarın bir kitapta toplanmayan, farklı gazete ve dergilerde kalmış olan *Cadı, Deli, Küçük Kanburun Sırrı, Çıldırın Kadın, Bir Edibenin En Güzel Aşkı, Gözyaşından Kahkahaya, Karımı Ben Öldürdüm, Güneşe Âşık Yarasa, Kaderin Yalanı, Sevginin Yakutu, Lale Perisi, Bir Mektup, Murat Köprüsü, Saadet, Şüphe, Düğümlenen Hülya* ve *Eşyaların Dili Olsaydı* adlı hikâyelerine hayatına dair ayrıntıların nasıl yansıdığı üzerinde durulacaktır. Sonuçta da yazarın hikâyelerinde kendi hayatından kesitleri, anlatıcı vasıtasıyla aktardığı belirtilerek eserlerinde otobiyografik anlatıma yer verdiği ifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, Mebrure Alevok, Otobiyografi, Hikâye, Gazete ve Mecmua

Abstract

*Mebrure Alevok was a prolific female writer during the Republican Era. She wrote novels, short stories, plays, articles, and travelogues. However, she became famous for her novels and translations from Western literature. Alevok had to work from a young age and struggled to make a living, performing various jobs such as teaching, being a shop assistant, translator, and writer. Her stories are largely autobiographical, and she places herself at the center of the narrative, describing her struggles, disappointments, and deceptions in life. This study aims to provide an overview of the author's life and works. Firstly, the author's life will be briefly introduced, followed by a discussion of the autobiographical elements in her stories. Then, the focus will be on her works that were published in different newspapers and magazines, such as *Cadı, Deli, Küçük Kanburun Sırrı, Çıldırın Kadın, Bir Edibenin En Güzel Aşkı, Gözyaşından Kahkahaya, Karımı Ben Öldürdüm, Güneşe Âşık Yarasa, Kaderin Yalanı, Sevginin Yakutu, Lale Perisi, Bir Mektup, Murat Köprüsü, Saadet, Şüphe, Düğümlenen Hülya* and *Eşyaların Dili Olsaydı*. The study will explore how the details of Alevok's life are reflected in her works. It will be shown that the author conveys sections from her own life in her stories through the narrator and that she includes autobiographical narration in her works.*

Keywords: Republic period Turkish literature, Mebrure Alevok, Autobiography, Story, Newspaper and Magazine

Giriş

Mevrure Alevok, 1905'de¹ İstanbul'da doğmuştur. Anne ve babasının ayrılmasından sonra Bezmiâlem Valide Sultanisinde okurken babasının işi dolayısıyla bulunduğu Almanya'ya gitmiş, bu sebeple eğitim hayatı yarım kalmıştır. Babasıyla yaşadığı evden on dört yaşında kaçmış ve annesiyle yaşamaya başlamıştır. Geçinmek için küçük yaşlardan itibaren pek çok işte çalışan Alevok, hayatın karşısına çıkardığı engellere rağmen bıkip usanmadan çalışmış, kendini geliştirmiştir. Hizmet-i Umumiyyede başladığı meslek hayatına, Fransızca öğretmenliği ve kitabevinde tezgâhtarlık yaparak devam etmiş, Elektrik Şirketine mütercimlikten sonra yazarlığa adım atmıştır. İki defa evlenen Alevok'un ikinci evliliğinden oğlu Yaman Koray dünyaya gelmiştir.

Alevok'un ilk tercüme denemesi Theodor Valensi'nin *Yasmina* adlı romanıdır. Daha sonra Fransızca'dan adapte ettiği *Gümüşi Odanın Esrarı* adlı hikâyeyi *Akşam* gazetesinde Selami İzzet'e gönderir ve bu hikâyesi beğenilerek yayımlanır (Kandemir, 1949, s.1-7). *Akşam*'da yayımlanan bu hikâyeden sonra Rider Haggard'ın *She*² isimli romanını *Ayşe* adıyla tercüme eder ve *Yeni Ses* gazetesinde tefrika edilir. Orhan Seyfi'nin çıkardığı *Güneş* mecmuasında *Cadı* ve *Deli* adlı telif hikâyeleri yayımlanır. 1927'de *İkdam*'da Henri Greville'in *Les Espreuves de Raissa* adlı eserini *Kadın Fazileti Erkek Zaaflı* adıyla, 1928'de Alphonse Daudet'nin *Fromont Jeune Et Risler Aine?* adlı eserini ise *Niçin Beni Aldattın?* adıyla tefrika eder. Bu sırada ilk telif romanı *Sönen Işık* neşredilir. Çeşitli gazete ve mecmualarda telif, tercüme roman, hikâye ve piyesleri yayımlanır. 1930'da konusunu Fransızca bir romandan alan ilk komedisi *Fazilet Kuklası*, bir yıl sonra da adapte piyesi *Kızkardeşim ve Ben Darülbedayi*'de temsil edilir (Hoyi, 1941, s.7). Paul Bourget'in *Le Tribun* adlı eserini *Bir Baba* adıyla tercüme eder ve bu eser İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından 1930-1931'de sahnelenir (Mumcu Ay, 2012, s. 112). 1933'de *Leylaklar Altında* adlı romanı *Son Posta* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1936'da kitap halinde basılır, bu eserin peşinden de *Çöl Gibi* başlıklı telif romanı tefrika edilir ve 1938'de de kitap olarak

¹ Mevrure Alevok'un doğum tarihi pek çok kaynakta 1907 olarak verilmektedir. Bkz: Naci, E. (1940). Türk edebiyatında kadın romancılar: 3 Mevrure Sami. Yarım Ay Mecmuası, 9. Yazar, M. B. (1999). Edebiyatçılar âlemi, edebiyatımızın unutulmuş simaları. 21. Yüzyıl Yayınları. Uraz, M. (1940). Resimli kadın şair ve muharrirlerimiz. Nümune Matbaası. Yalçın, M. (Ed.). (2001). Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi. Yapı Kredi Yayınları. Ancak Alevok, *Geçmişte Yolculuk* adlı anılarını yazdığı kitapta yaşıyla ilgili şu ifadeyi kullanır: "Sene: 1919. Yaşım: 14". Buna göre doğum yılı 1905'tir. Yine Üyepazarcı, Alevok'un doğum yılını 1905 olarak verir ve yazarın anılarındaki ifadeden doğum yılının 1905 olduğunu, özellikle kadın yazarlarda bu duruma rastlandığını belirtir. Üyepazarcı, E. (2019). Unutulanlar hiç bilinmeyenler ve bilinmek istemeyenler. Oğlak Yayıncılık. 617. Yaşar Güler ise yazarın doğum yılının 1905 olmasına rağmen iki yıl nüfusa geç bildirildiğini, kendisiyle yapılan röportajlarda resmi doğum tarihini kullandığını ancak anılarını yazarken gerçek doğum tarihini paylaştığını ifade eder. Güler, Y. (2010). Mevrure Sami Koray'ın romancılığı ve romanları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

² Alevok, İbrahim Hoyi ile yaptığı mülakatta Rider Haggard'ın *She* isimli romanını *Ayşe* adıyla tercüme ettiğini söyler. Bkz: Hoyi, İ. (13 Birinciteşrin 1941). Kadın romancılarımızla mülakatlar Mevrure Sami Koray, yenilerden yalnız bir kadın romancıyı beğeniyor. *Son Posta*. 4045, 1,5. Bazı kaynaklarda ise yazarın, Rider Haggard'ın *Elle* isimli romanını *Ayşe* adıyla tercüme ettiği bilgisi yer alır. Bkz: Üyepazarcı, E. (2019). Unutulanlar hiç bilinmeyenler ve bilinmek istemeyenler, Oğlak Yayıncılık. 617. Yazar, M. B. (1938). Edebiyatçılarımız ve Türk edebiyatı. Kanaat Kitabevi. 233.

yayımlanır. Claude Socori'nin *Fabienne* adlı piyesinden adapte ettiği *Şermin* adlı üç perdelik komedisi ile A. Bisson'dan adapte ettiği *O Kadın* isimli beş perdelik melodram Şehir Tiyatrosunda sahnelendikten sonra çok fazla rağbet görüp defalarca temsil edilir. 1940'da da Pearl Buck'un *Ana* adlı ünlü romanını tercüme ederek yayımlar (Yazar, 1999, s. 189-190). Onun piyesleri "ifade itibarıyla güzellik ve sahneye uygun bir ahenk" (Uraz, 1940, s. 311) barındırır. Alevok'un 1941'de *Yalan* adlı adapte romanı, 1943'de de *Gönül Cehennemi* adlı telif romanı yayımlanır. 1949'da Balzac'ın *Tours Papazı'nı* çevirir. Tarihi romanları *Teodora*, *Tereza* ve son telif romanı *Suçlu Eller* tefrika olarak yayımlanır (Üyepazarıcı, 2019, s. 622).

Kendisinin en beğendiği eserinin *Gönül Cehennemi* olduğunu söyleyen yazar, okuyucuların, özellikle de genç kızların *Leylaklar Altında'yı* beğendiğini ifade eder (Kandemir, 1949, s. 1-7).

Mebrure Alevok, eserlerini geniş bir gözlem neticesinde kaleme alan bir isimdir. "Yazar ne olmalıdır?" sorusuna şu ifadelerle cevap verir: "[...] duyurabilmek hassa ve kabiliyetine malik olmalıdır. [...] Gördüğünü gösterebilen, yaşadığını yaşatabilen, yani realiteleri hazmetmiş kavramış olmakla vazifeli bir insandır. Onun için de gezecek, görececek, uzun yolculuklar yapacak, bilhassa ana, öz memleketini karış karış tanıyacaktır" (Hoyi, 1941, s. 5). Mebrure Alevok'un "hayatının her faslı büyük bir mücadele romanıdır. [...] Hayatında yaptığı büyük işlerin, eserlerin yanı başında bir şey daha vardır ki kendisi belki de bunun farkında değildir. O da "mücadelede yenen kadın" nümunesini yaratmasıdır" (Es, 1944, s.11). "[...] en kuvvetli tarafım enerji tarafımdır. En büyük zevkim de hiç boş durmamak, mütemadiyen okumak, yazmak yazmaktır" (Hoyi, 1941, s. 5) diyen Mebrure Alevok, eserlerinde kişisel yaşamından ayrıntılar sunar.

1956'da oğlu ile birlikte Erdek'e yerleşen yazar burada yirmi yıl Alevok Otel'i işletir, bu dönemde anılarını kaleme alır ve tercümelemlerle ilgilenir. 1970 yılında anılarını yazdığı *Geçmişte Yolculuk* adlı eseri yayımlanır. Anılarının ikinci kısmı gazetede tefrika olarak kalır. 1971'den vefat ettiği 1992'ye kadar artık herhangi bir eserine rastlanmaz.

Eserleri önce tefrika olarak yayımlanan, hatta hikâyelerinin tamamı tefrika olarak gazete ve dergilerde kalan yazarın, Mebrure Hurşit, Mebrure Sami, Mebrure Sami Koray ve Mebrure Alevok imzalarını kullandığı bilinir.

Telif ve tercüme roman, hikâye, tiyatro eseri, gezi yazısı ve makaleler yazan Mebrure Alevok'un eski ve yeni harfli gazete ve mecmuaları tarama esnasında tespit ettiğimiz hikâyeleri şunlardır: *Gümüşü Odanın Esrarı* (Tercüme), *Cadı, Deli, Küçük Kanburun Sırrı, Çıldırın Kadın, Bir Edibenin En Güzel Aşkı, Oğlunun Büyüklüğü* (Tercüme), *Gözyaşından Kahkahaya, Karımı Ben Öldürdüm, Güneşe Aşık Yarasa, Kaderin Yalamı, Münire'nin Defteri* (Adapte), *Sevginin Yakutu, Bir Kandil Gecesi* (Tercüme), *Lale Perisi, Bir Mektup, Murat Köprüsü, Saadet, Şüphe, Düğümlenen Hülya, Eşyaların Dili Olsaydı*. Bu çalışmada telif olan on yedi hikâye üzerinde durulacaktır.

1. Otobiyografik Anlatım:

Otobiyografi, yazarın kendi yaşam öyküsünü anlattığı bir edebi tür olarak tanımlanabilir. “Otobiyografi türünün en belirgin özelliği, pek çok edebi türden farklı olarak, gerçek insan olan yazarla, anlatının yazımını üstlenen anlatıcı ve başkahraman arasında özdeşlik içermesidir” (Yazıcı, 2006, s. 190). Bir eserin otobiyografik olarak nitelendirilmesindeki temel ölçütü Sakallı: “yazarın kendi hayat hikâyesine kurmaca bir eserde yer vermesi yahut hayat hikâyesinden izler sunması” (2016, s. 421) olarak belirler. Hikâye, roman gibi türlerin yaşamın gerçekliğine yaslandığı düşünülür. Bu sebeple edebi eserde “her zaman otobiyografiden gelen bir bilgi, felsefe ve hikâye vardır. Bu yanı sıra anlatılan her hikâye ‘anlatısal bir ben’dir” (Narlı, 2009, s. 908). Gerçeğin kurmacaya dönüşme sürecinde bir kişinin kendi ben’ine dokunması ve bunu başkasına anlatmasının hiç de kolay olmadığını söyleyen Gökalp Alpaslan’a göre birinin kendi hayatını tam olarak yazabilmesi hemen hemen imkânsızdır. Yaşadıkları, zaman içerisinde hatırlayamadıkları, yanlış hatırladıkları ya da hatırladıklarının bulanıklaşması gibi içiçe geçmiş bir sarmal şeklini alabilmektedir (2016: 22). Bu durum, kişinin kendi yaşam öyküsünü yazmaya neden ihtiyaç duyduğu sorusunu akla getirir. Bunun sebebi Özyer’e göre “kendisini haklı çıkartma isteği olabileceği gibi, kişinin yaşamında önemli bir değişime yol açmış, düşünsel, dinsel ya da duygusal bir çatışma da olabilir. Hatta tarih ve kamuoyu karşısında hesaplaşmak ya da gelecek kuşaklara bir çeşit ders vermek de” (1993, s. 73-74) amaçlanabilir.

Otobiyografi, ne sebeple yazılırsa yazılsın, yazarın yazmaya başladığı andan itibaren geçmişe giderek hatırladıklarını yazıya dökmesi böylece geçmişini kalıcı hale getirme çabasının ürünüdür. Hayatını yazan kimse, yaşadıklarını tarafsız bir biçimde anlatabileceğini ve bunu kamuoyu ile paylaşması gerektiğini düşünen bir kişidir (Aksoy, 2018, s.14). Otobiyografiler “yazarın yaşadığı devri yansıttığı için, bir tür tarih, kültür ve gelenekler belgeseli, bir çağ ve toplum panoraması özelliği” (Özyer, 1993, s. 75) gösterirler. Otobiyografide var olan devri yansıtma özelliği nesiller arasında bilgi aktarımı yapan bir anlatının oluşmasına zemin hazırlar. Otobiyografik anlatıda yazarın yaşamış olduğu olayları kronolojik olarak anlatmasından ziyade, unutamadığı, bilinçaltında yer edinen anları bir seçime tabi tutarak eserine yansıtması söz konusudur. Yazarın “hafızasındaki hangi anların çekip çıkarılacağı, bunların nasıl sıralanacağı, nasıl bir bağlam içinde sunulacağı yazma edimini ilgilendiren noktalardır ama bunlar yazarın kendisiyle hesaplaşması açısından da önemlidir” (Aksoy, 2018, s. 14). Yaşadığı olayları yeniden kurgulama, yazarın içsel dünyasını keşfetme çabasını yansıtırken hem kendisiyle hem de okuyucuyla nitelikli bir iletişim kurmasına olanak sağlar.

Yazarın edebi eseri kurgularken kendi hayatından yola çıkması otobiyografik yöntemi kullanmasına zemin hazırlar. Otobiyografik yöntemde “anlatıcı doğal olarak 1. tekil kişidir. Bir diğer deyişle ‘anlatan’ (anlatıcı) ile ‘anlatılan’ (hikâye edilen) aynı kişidir. Tekniğin esası bu temele dayanmaktadır. Hal böyle olunca, anlatı sisteminde yer alan her şey, bu anlatıcının bakış açısından okuyucuya yansır” (Tekin, 2012, s. 271). Anlatan ve anlatılanın aynı kişi olarak kurgulandığı metinlerde “anlatıcı, yazarın gerçek kişiliğinin taşıyıcısı değilse bu anlatılar otobiyografik metin sayılmazlar. Otobiyografik metinler

bizzat yazarın kendisini ve ‘yaşantı’sına dair aktarımlarını içerir” (Aslan, 2008, s. 238). Otobiyografik anlatıda yaşanmış olayların yeniden kurgulanması yazarın kendi iç dünyasını daha iyi tanınmasına, insan olmanın karmaşıklığını ve derinliğini aktarmasına aracılık eder. Yeniden kurgulama süreci yazarın geçmişteki olayları ve deneyimleri yeni bir bilinçle yorumlamasına imkân tanır.

2. Mebrure Alevok’un Hikâyelerinde Otobiyografik Anlatım

Otobiyografik anlatım tarzı, yazarların eserlerini kaleme alırken kendi yaşamlarından, iç dünyalarından beslendikleri bir yöntemdir. Bu anlatım, yazarın üslubuna ve kendini yansıtmaya biçimine göre farklılık gösterebilir. Bazı yazarlar farklı anlatım tekniklerinden yararlanarak daha kapalı bir şekilde kendini anlatmayı tercih ederken bazıları da hayatlarını doğrudan açık bir şekilde eserlerine yansıtır.

Mebrure Alevok, gazete ve dergilerde yazmış olduğu hikâyelerinde otobiyografik anlatımın örneklerini sunmuş ve hikâyelerde kimi zaman açık bir şekilde kendi gerçekliğini anlatırken kimi zaman da metaforik bir anlatımla biyografik gerçekliğini kapalı tutmaya çalışmıştır. Mebrure Alevok’un hikâyelerinde anlatıcı ile anlatılan kişiler, olaylar ve mekânlar arasında kuvvetli bir birliktelik söz konusudur. Bu sebeple hikâyelerdeki otobiyografik anlatım, yazarın çocukluk yıllarının hikâyelere yansımaları, çalışma hayatının hikâyelere yansımaları, aile bireylerinin hikâyeler yansımaları, aşkları ve evlilikleri ve mekânların hikâyelere yansımaları alt başlıkları altında değerlendirilecektir.

2.1 Çocukluk Yıllarının Hikâyelere Yansımaları

Mebrure Alevok’un babası Ömer Sami Bey, kültürlü bir subaydır. Görev sebebiyle Birinci Dünya Savaşı’ndan önce ailesiyle Almanya’ya gönderilir. Almanya’da geçen günleri: “Savaştan bir yıl önce, öz anamla-babamla, dört göz arasında, Essen’in sayfiye semti sayılan, gökyüzünü mavi görebilen Bredeney’de Krupp Fabrikası’nın, babama hazırlattığı atlı arabalı şahane villada geçirmiş olduğum mutlu çocukluk ömrüm...” (Alevok, 1970, s. 20) diye nitelendirir. Ailecek yaşadıkları bu günler hafızasında mutlu çocukluk yılları olarak yer edinir.

Yazarın babası Ömer Sami Bey ile annesi Nahide Hanım, Mebrure Alevok sekiz yaşında iken ayrılır ve o, altı yıl annesini görmeden üvey annesinin ailesi ile birlikte Şişli’deki evde yaşamak zorunda kalır. Onun için acı dolu günler başlamıştır. Üvey annesinin annesi “kartal bakışlı” ona zulm etmekten adeta zevk alır. Annesi onu görmek için Şişli’deki evlerine geldiğinde onu görüşürmemek için kilitli kapıların arkasında tutulan Mebrure’nin: “Yüzüm ıslak ıslak... Bir yandan gözlerimi silmeğe, hıçkırıklarımı boğmaya uğraşarak duymak, duymak, hiç değilse anamın sesini duymak istiyorum” (Alevok, 1970, s. 25) diyen sesini, Güneşe Âşık Yarasa’da babası öldükten sonra üvey babası ile yaşadığı evde öz babasının resmine bile bakmaktan korkan küçük Muhsin’in yalvarışında duyarız: “Anneciğim bana asıl babamın resmini bir kere daha göstereceğine... Ne olur anneciğim, göstereceğine...” (Hurşit, 1929b, 1077). Mebrure Alevok da tıpkı Muhsin gibi, üvey annesinin ailesi ile yaşadığı evde, öz annesinin resmine bile hasret bırakılmıştır, bu durum hakkında anılarında şunları anlatır:

“Şişli'deki evin salonunda, taban halısının altında tam oda kapısından girilen en çok basılan, ayaklar altında çığneden yerde, kayışla dövülen ahretlik kız, bir fotoğraf bulmuştu. Koşa koşa bana gelip göstermişti: “Bak, bu ne? Bu kim? Büyü müdür nedir?” diyerek. Bu resim, annemin profilden çekilme, uzun kirpikleri kaşlara kadar dönmüş; ensesinde gevşek, iri bir topuz, balinalı, tül den, dik yakalı çok çok güzel başı idi... Bulutlar, rüyalar içinde gibi bir baş. Gözyaşlarımı tutamadan, kızın elinden bunu kapmış göğsüme, cebime sokmaya çabalarken kartal pençesi yetişmiş, ben fotoğrafı kurtarayım, kaçırayım derken suratlarımıza birer tokat aşk etmiş, sonra da halının altından çıkan anamın başını gözümün önünde, küçük küçük parçalara bölmüştü” (Alevok, 1970, s. 31).

Güneşe Âşık Yarasa'da yazarın biyografik gerçekliğinin, ben anlatıcı vasıtasıyla anlatıya yansıtıldığı görülür.

Alevok, hikâyelerinde anneyi ve annelik duygusunun asaletini samimi bir üslupla dile getirir, sebebini ise: “...çünkü çocukluğumda sekiz yaşından itibaren annemden mehur kaldım. Altı sene annemi bana göstermediler...” (Hoyi, 1941, s. 5) diyerek açıklar. Yazarın çocukluk yıllarında annesine duyduğu özlem, *Güneşe Âşık Yarasa*'da annesinin vefat haberini hastaneden eve dönünce alan küçük Muhsin'in hissettikleriyle örtüşür:

“Merdivenleri yüzükoyun tırmanıp annemin yatak odasına atıldığımı biliyorum. Tırmıklı, kanlı, yaşlı yüzümü onun o küçükken yatışını seyrettiğim ince karyola tentenelerine sürerek kimbilir kaç saat ağladım! Herşey tıpkı onun zamanındaki gibiydi. Renk renk, mini mini çuha parçalarından yaptığı işlemeli mütevazı duvar halıcığına varıncaya kadar herşey yerinde idi. Yalnız o, dünyada beni okşayabilecek, gözyaşlarımı silip dindirebilecek o biricik şefkat kucağı yoktu. Hem de bir daha olmamak üzere yok olmuştu” (Hurşit, 1930b, s. 1141).

Ben-anlatıcının hisleriyle yazarın hisleri yakınlık içindedir ve bu yönüyle hikâyeye otobiyografik karakterlidir.

Mevrure Alevok'un annesinden ayrı, babası, üvey annesi ve onun ailesi ile yaşadığı yıllar çocuk ruhunda onulmaz yaralar açar. Öyle ki çocukluk yıllarının konu edildiği *Gözyaşından Kahkahaya* adlı hikâyede ben-anlatıcı yazarın kendisidir ve yazar kendisini “gözyaşı”na arkadaşını ise “kahkaha”ya benzetererek otobiyografik anlatıma başvurur:

“Ben ızdırap çekmek için yaratılmış, çapraşık düşünceli, duyguları anlaşılmasız bir zavallı idim. Gülmek bana daha o zamanlar bile yakışmazdı... Güldüğüm vakit, sanki kabahat yapmış gibi sanki herkes benimle alay edecekmiş gibi etrafıma bakınırdım... Dudaklarımda beliren cansız gülümsemede hemen çirkin bir bükülüşle sönerdi. Sen, tüy kadar hafif, sarı uçucu saçların, parlak maviş gözlerin, gülmek için yaratılmış o minimini ağzın, sıhhat dolu güzel renginle “kahkaha” ben de simsiyah saçlarım, gene simsiyah koyu koyu gözlerim, gülümsemekten bile ürken uçları düşük zavallı dudaklarım, solgun cansız rengimle, daha o zamanlar bile “gözyaşı” idim” (Hurşit, 1929a, s. 8).

Anlatıcının yazarla kurduğu birliktelik, gerçek yazarı metnin anlatıcısından ayrı düşünmeyi zorlaştırır.

Mebrure Alevok Bezmiâlem Valide Sultanisi'nde yatılı okurken okuldan alınır. Birinci Dünya Savaşı'nın üçüncü yılında binbaşı olan ve üvey annesi ile Almanya'da yaşayan babasının isteği üzerine Almanya'ya gönderilir. Böylece eğitim hayatı yarım kalır. *Gözyaşından Kahkahaya* adlı hikâyede, kahramanın arkadaşına yazdığı mektupta “Ben de mektebi bitirmeden çıkmak zorunda kaldım. Niçin biliyor musun Necla? Babam gitmişti” (Hurşit, 1929a, s. 8) diyerek eğitim hayatının yarıda kesildiğinden söz etmesi yazarın yaşadıklarıyla benzerlik gösterir.

2.2. Çalışma Hayatının Hikâyelere Yansıması

Alevok, yaşı on dördü bulduğunda üvey annesinin ailesi ile yaşadığı evde çektiği eziyete dayanamaz ve evden kaçarak annesini bulur. Annesinin baba evinin satıldığını öğrenince zorlukla bulduğu teyzesinin evinde, annesinin hastanede hastabakıcı olarak çalıştığını öğrenir ve onun yanına sığır. Ancak babası kızının kendisine dönmesi için annesinin işten çıkarılmasını sağlar ve bu olay onun yaşam mücadelesini başlatır. Annesiyle sığındığı teyze evinde kimseye muhtaç olmadan yaşamak için çalışmaya karar verir ve İsmail Faik Bey'in sahibi olduğu Hizmet-i Umumiye iş bulur (Alevok, 1970). Çalışma hayatına attığı ilk adım *Gözyaşından Kahkahaya* adlı hikâyede anlatılır. Hikâyede on yedi yaşında bir genç kızın arkadaşına yazdığı mektupta çalışma hayatına nasıl başladığı ben-anlatıcının dilinden şöyle anlatılır: “[...] on yedi yaşında omuzlarıma çöken bu ıstırap yükü, beraberinde sürükleyip getirdiği maişet dertleri, didinme gailerleri ile gözlerimin son nurunu da söndürdü... O gün “Ne yapıyorsun şimdi? sualine “Çalışıyorum!” dediğim zaman gözlerin merakla, soluk lacivert kostümümü, alçak ökçeli iskarpinlerimi süzdü” (Hurşit, 1929a, s. 8). Hikâyede ben-anlatıcının yaşadıkları, yazarın biyografik gerçekliğiyle örtüşmektedir.

Hizmet-i Umumiye çalıştığı odada dergilere yazı hazırlayan muharrirleri görüp onlara özenerek “Yazarlık ne güzel şey!” diyen Alevok, bazen de *Hizmet-i Umumiye* ya da *Şehbal* dergilerinden birine şiirini getiren genç şairleri görüp “Şairlik ne güzel şey... Acaba acaba... Bir gün ben de? Ama arkasını düşünmeye bile cesaret edemezdim” (Alevok, 1970, s. 67) der. Yazar ve şairlere imrenerek bakan Mebrure Alevok, yazar olma isteğini “Anne, ben muharrir olacağım! Kitabevlerinin camekânlarında, benim adımla taşıyan kitaplar dizilecek... Sen onlara bakıp, koltuklarını kabartacaksın” (Alevok, 1970, s. 69) sözleriyle dile getirir. Alevok, yazar olma yolunda ilk adımı çevirilerle atar. *Gümüşi Odanın Esrarı* adlı öyküyü *Akşam* gazetesine yollar ve çevirisinin yayınlandığını görünce çok mutlu olur. Bu dönemde bir taraftan Elektrik Şirketinde çevirmen olarak çalışırken bir taraftan da edebî çeviriler yapmaya devam eder. Dönemin popüler yazarlarından Rider Haggard'ın *Elle* adlı romanını çevirir ve Yeni Ses gazetesine gönderir. Roman gazetede tefrika edilir ancak çeviri ücreti ödenmez. Mebrure Alevok bunun üzerine telif hikâyeler yazmaya başlar (Üyepazarcı, 2019, s. 619). Alevok, Hizmet-i Umumiye çalışmaya başladığında bir gün meşhur bir yazar olma isteğini dile getirir. *Eşyaların Dili Olsaydı* adlı hikâyede de ben-anlatıcı herkes tarafından tanınan, meşhur bir yazar olma hayali kurar. Mebrure Alevok'un ilk gençlik yıllarındaki hayalleriyle, hikâyenin kahramanının hayalleri örtüşür:

“Kazancı kıt, adı tanınmamış, ehemmiyetsiz, değersiz bir muharririm. Aylıkla çalıştığım şu gazetenin birçok köşesinde kaleiminden çıkma satırlar, Fransızca, İngilizce dergilerden tercüme ettiğim bir sürü yazılar vardır [...] Bazen gazetemdeki şanlı şöhretli yazılara imrenirim. Benim de muayyen bir köşem, bir sütunum olsa, altına upuzun üç adımı birden yazsam... Okuyucu gazeteyi eline aldı mı beni hemen arasa, aradığı yerde de azametle yerleşmiş, rahat rahat oturuyor bulsa fena mı olur? derim” (Alevok, 1948, s. 4).

Hikâyede anlatıcı ile yazarın sesi arasındaki benzerlik, metnin otobiyografik bir anlatı olarak okunmasını sağlar.

İlk gençlik yıllarında Babıalı yokuşundaki kitapçılarda iş arayıp bulamayınca bir gün kendi kitaplarının camekânları süsleme umuduyla teselli bulur: “Beni ‘satıcı kız olarak kabul etmediniz ama bir gün camekânlarınızda kurulup oturacağım! Yok, yanlış anlaşılmasın, yani kendim oturup, boyumu posumu gösterecek değilim... Üzerlerinde adımı taşıyan kitaplarım, eserlerim, sizin dükkânlarınızı birer birer fethedecek... Görürsünüz siz! Hele bir yazar olayım da görürsünüz...’ diye söyleniyordum içimden” (Alevok, 1970, s. 81). Mevrure Alevok’un hayalleri çok geçmeden gerçekleşir ve genç yaşta ilk telif romanı gazetede tefrika edildikten sonra tanınan bir yazar olur. *Bir Edibenin En Güzel Aşkırı*’nda Münevver Handan’ın ünlü bir yazar olarak tanıtılması (Hurşit, 1928c, s. 983), *Murat Köprüsü*’nde ben-anlatıcının yazar olması (Meb., 1931c, s. 8) ve *Şüphe*’nin kahramanının Nar Bülbülü romanıyla kendini her sınıf halka tanıtan ve sevdiren bir yazar olarak tanıtılması (Sami, 1932a, s. 26), Mevrure Alevok’un kendisinin yazar olması sebebiyle hikâyeye kişilerinin mesleğini yazar olarak belirlediğini düşündürür. Bu anlamda anlatıcı ile anlatılan, hikâyeye kişileri, arasındaki benzerlik dikkati çeker.

Hizmet-i Umumiyedeki işinden, babasının İsmail Faik Bey’e gönderdiği bir mektup üzerine ayrılır. Daha sonra İstanbul’un varlıklı ailelerinden birinin kızlarına Almanca ve Fransızca dersler vermeye başlar (Üyepazarcı, 2019, s. 618). *Gözyaşından Kahkahaya* adlı hikâyede anlatıcı bulduğu işi: “Ben ‘Beylerbeyi’ nin bu büyük, zengin köşküne, evin 15, 11, 13 yaşlarındaki üç küçük hanımına Fransızca okutmak, gece gündüz terbiyeleri ile meşgul olmak için geldim” (Hurşit, 1929a, s. 8) sözleriyle anlatır. O, varlıklı ailenin yaşadığı köşkte, kızlara hem arkadaşlık yapar hem ders verir hem de bu köşkte onlarla birlikte yaşar. Sadece haftada bir gün izinli olarak eve çıkmasına müsaade edilir. İş bulduğu için sevinir ancak bu bir haftalık ayrılık ona çok zor gelir. Beş yıl annesinden ayrı kalmaya dayanmıştır ancak annesine kavuştuktan sonra tekrar uzak düşmek onu düşündürür (Alevok, 1970, s. 81). *Gözyaşından Kahkahaya*’da zengin köşkte iş bulan ben-anlatıcı izin gününü ve evine duyduğu özlemi şöyle ifade eder:

“Necla, kader bana yaşamak, düşünmek, kendi istediğim gibi duymak söylemek hakkını yalnız on beş günde bir veriyor. Bu benim rüyalarımı dolduran, gözlerimi hayaliyle sevinçten yaşartan izin günüm... Ayda iki defacık olsun ben de ninemin karşısında istediğim, sevdiğim yemekleri, beğendiğim, özendiği biçimleri, alay edecekler mi acaba? Diye korku ve sarsı geçirmeden söyleyebiliyorum” (Hurşit, 1929a, s. 8).

Anlatıda, Mebrure Alevok’la özdeşleşen anlatıcı vasıtasıyla biyografik gerçeklik dile getirilir.

2.3 Aile Bireylerinin Hikâyelerine Yansıması

Mebrure Alevok, Ömer Lütfi Bey ile Nahide Hanım’ın tek çocuğudur. Küçük yaşta anne ve babasının ayrılmasıyla parçalanmış bir ailede önce anne hasretiyle daha sonra ise baba özlemiyle yaşar. Hikâyelerinde aile fertlerinden yalnızca anne ve babasına yer verir. Subay olan babası Ömer Sami Bey’i şöyle tanıtır:

“Mümtaz Topçu Binbaşısı üniforması, tepesi lacivert çuha, üstünde sırma şeritli kıvrıkcık kuzu derisi kalpağı, karakaşları, kara gözleri, küçük pek biçimli kulakları, göz alıcı dişleriyle ince ortadan uzun boyu, yandan sarkan kılıcı, kılıcı tutan sırmalı kordonlarla, aman ne güzel... Ne güzel bir adamdı benim babam!.. Üstelik ne kadar da bilgili, ne kadar da zeki idi. Eşine zor rastlanan bir erkekti” (Alevok, 1970, s. 34-35).

Ömer Sami Bey, Harbiye’nin son sınıfında iken Nahide Hanım’la evlenir ve kızı Mebrure dünyaya gelir. Kızına düşkün bir babadır ve mutlu bir aile hayatı vardır. Yazarın “...o zamanlar, yani savaştan önceki bu yıllarda daha Hürrem Sultan’ın büyüüne çarpılmadığı için kızını sever, okşar, kucaklarında hoplatırken güzeldi” (Alevok, 1970, s. 35) dediği babası, hikâyelerinde geri planda yer alır. Hikâyelerde baba figürü ya ölmüş ya da ailesini terk edip gitmiştir. Sadece *Sevginin Yakutu*’nda babasıyla olan ilişkisine dair : “Annemi hiç bilmediğim için daha mektepte iken bile hafta başları eve geldiğimde babam beni ev hanımlığına özendirmeye çalışırdı” (Hurşit, 1930d, s. 15) sözlerini sarf eder. Bu dönem onun hayatında, babasının, annesinden ayrıldıktan sonra henüz ikinci evliliğini yapmadan önceki zaman diliminde yaşadıklarına karşılık gelir.

Güneşe Aşık Yarasa’da küçük yaşta yetim kalan Muhsin’in babasıyla ilgili hafızasında yer edinen tek anı, annesinin yabancı bir adamın getirdiği bohçadan çıkan, yakası sırma şeritli cekete, kıvrıkcık tüylü kalpağa, kılıca, kadife kutu içinde yazılı kâğıda sarılı nişana bakarak ağladığını hatırlamasıdır (Hurşit, 1929b, s. 1077). Muhsin’in babası da tıpkı yazarın babası gibi subaydır ve ölümüyle kahraman babasız kalır. *Kaderin Yalanı*’nda Ömer’in harpten dönmemesi üzerine anlatıcının “babasızlıktan “baba” demeyi bile öğrenemeyen aç yavruyu sorup aramayanlar acımak nedir bildiler mi ki?” (Hurşit, 1930c, s. 1231) demesi, babanın asker olması ve kendisinden bir haber alınamaması neticesinde çocuğun babasız kalması, *Çıldırın Kadını*’da babasının vefatı üzerine dul kalan annesiyle yaşayan hasta çocuğun yaşadıkları (Hurşit, 1928b, s. 981-983), *Küçük Kanburun Sırrı*’nda, Hasan’ın babasının hapse düşmesinin ardından yaşadıkları (Hurşit, 1928a, s. 23-26), *Gözyaşından Kahkahaya*’da babasının gitmesiyle çocuğun okuldan alınıp çalışma hayatına başlaması (Hurşit, 1929a, s. 8) anlatıcının kurmacanın dışına çıkarak gerçek hayatla ilişki kurduğunu gösterir ve bu yönüyle anlatı otobiyografik unsurlar barındırır.

Mebrure Alevok, babasının annesini bir iftira sonucunda boşadığını ve bu olay üzerine annesinin beddua ettiği için babasının kendisinden başka evlada sahip olamadığını anlatır: “Allah iftiraya uğrayıp eline boş kâğıdı tutuşturulan annemin: ‘Ömer, Ömer, Rabbim sana başka evlat yüzü göstermesin’ duasını kabul etmişti” (Alevok, 1970, s. 40).

Şüphede karısına gelen bir mektuptan şüphelenerek çılgına dönen bir adamın, neredeyse karısının ölümüne sebep olacakken gerçekleri anlayıp karısından af dilemesi (Sami, 1932a, s. 26-29), anlatının gerçek hayatta yazarın anne ve babasının yaşadığı dramatik olayla paralellik gösterdiğini düşündürür. Alevok'un tek çocuk olması ve eserlerinde tek çocuk karakterlere yer vermesi yazarın hayatını eserlere ne ölçüde yansıttığını göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Anne Nahide Hanım, Mevrure Alevok'un eserlerinde özlem duyulan kişidir. Küçük yaşta annesinden ayrı düşmesi, hikâyelerde anne hasreti çeken çocuklar ve çocuk sevgisini her şeyden üstün tutan annelerin yer edinmesini sağlar. Yazar, on dört yaşında babasının evinden kaçır ve annesini bulur. Artık annesiyle yaşayacak, baba evine gitmeyecektir. Annesine kavuştuğunda duygularını "[...] ben ağlayarak titreyerek onun boynuna atıldığım sıkı sıkı boynuna sarıldığım, sade sade ana kokusunu, o bulunmaz, eşine rastlanmaz, bütün dertlerin, yaraların baş merhemi ana kokusunu duydum" (Alevok, 1970, s. 36) sözleriyle dile getirir. *Çıldırın Kadın*'da hasta çocuğun ölmeden önce annesini görmek için sarf ettiği "...anneciğimi bir dakikacık olsun gösterin bana!... Eğer içeri girmeye cesaret edemiyorsa söyleyin ona hiç olmazsa balkondan geçip pencereimin yanına gelsin... Mademki onu öpemiyorum bari son bir nazarla ona veda edeyim" (Hurşit, 1928b, s. 983) sözleri ve çocuğun ölümünden sonra annenin çıldırması, anne çocuk bağıllığının yazarın hayatıyla örtüşen otobiyoğrafik öğelerden biri olarak karşımıza çıkmasına neden olur.

Mevrure Alevok'un evlat olarak annesine olan bağıllığı, anne olarak biricik evladına olan düşkünlüğünde de tezahür eder. "Analığı nasıl anlıyorsunuz?" sorusuna verdiği cevap bu bağıllığın göstergesidir: "Kendimi uğruna feda etmek... Onun istediklerini, her şeyi daha doğrusu onun iyiliğini, ona yarayacak herşeyi kendisinden üstün tutmak... Bana anormal diyenler var. Lakin desinler. O benim her şeyimdir. Arkadaşımdır..." (Kandemir, 1949, s. 7). Çocuklara olan sevgisi *Cadı* adlı hikâyede bir dilenci kadının çocuk sevgisini dile getirdiği satırlarda yankı bulur: "[...] Nihal, dünyada çocuklardan, senden daha güzel hiçbirşey yok. [...] Kendi kendime bir çocuk kollarının bana doğru uzandığını görürsem, küçük ağzından bir buse alırsam muhakkak sevinçten ölürüm diye düşünüyorum... Ah, nasıl anne olunduğunu öğretseler! Bir çocuğa malik olmak için çıldırırdım" (Hurşit, 1927a, s. 6). Bu ifadeler Alevok'un anne olma iştiağının anlatıya dönüşmesidir.

2.4 Aşkları ve Evlilikleri

Alevok eserlerinde yarım kalan aşklarını, hayal kırıklıklarını, hatalarını, pişmanlıklarını aşka ve evliliğe dair duygu ve düşüncelerini, beklentilerini dile getirir ve böylece kendisini kurmacanın konusu yapar.

Mevrure Alevok Fransız kitabevi Libreri Mondialde çalışmaya başlar ancak çarşafılı Müslüman bir Türk kızının Fransız kitabevinde çalışması alışıldık bir durum değildir. Onun, her geçen gün serpilip, güzelleşmesi dikkatleri üzerine çekmesine neden olur. Önce genç yakışıklı bir Fransız askeri daha sonra da kendisinden yaklaşık yirmi beş yaş büyük olan Georges Pessereau onunla ilgilenmeye başlar. Bu ilgi yazarın da hoşuna gider ve

“sevmeye başladığım için, gönlüme ilk aşkın, üstelik gereksiz bir aşkın kıvılcımı düştüğü için Libreri Mondialimden ayrılmalıyım” (Alevok, 1970, s. 206) diyerek işinden ayrılır. Alevok bu aşktan niçin vazgeçtiğini arkadaşıyla aralarında geçen bir konuşma esnasında açıklayacaktır: “[...] Benim Türk Müslüman kızı olduğumu unutuyorsun galiba. -Şu ara Fransız subaylarının, kaç Türk kızını alıp, Fransa’ya götürdüklerini duymadın mı? -Laf onlar laf! Özbeöz Türk kızları öyle şey yapmaz. Hele Kurtuluş Savaşımızın şu en kanlı günlerinde...” (Alevok, 1970, s. 198). Bu aşk onun için imkânsızdır ve bir Fransızla izdivacının mümkün olmayacağını bildiği için kaçmıştır. *Lale Perisi*’nde yazarın ilk gençlik yıllarına ait bu anısını hikâyeleştirdiğini söyleyebiliriz. *Lale Perisi*, imkânsız aşk imgesi etrafında kurgulanır. Hikâyede bir arada yaşayamayacağını bile bile lale perisinin kelebeğe âşık olması ve bu aşkın her ikisini ölüme götürmesi konu edilir:

“Lale Perisinin büyük bir derdi vardı. O şifasız bir sevgiye kaptırmıştı gönlünü. Peri Sultan bu kelebeği seviyordu. İki gün evvel lalesine düşen, kanadı yaralı kelebeği! Hâlbuki çiçekten doğan bu mini mini periler, çiçekten başka hiçbirşeye ellerini bile süremezlerdi. O kanatları çeşit çeşit renklerle süslü, oynak kelekleri uzaktan, hasret dolu hayran gözlerle seyretmekten başka bir şey yapamazlardı. Çiçek perileri için bir kelebeğe, hatta el bile sürmek, bir daha doğmamak üzere ölmek demekti.” (Hurşit, 1931a, s. 27).

Anlatıcı metaforlar aracılığıyla otobiyografik bir anlatı inşa eder.

Mebrure Alevok Elektrik Şirketi’nde çevirmen olarak çalışırken Hakkı adında bir genç kendisine âşık olur, önce anneannesini istemeye gönderir sonra da yazarın karşısına çıkıp evlilik teklif eder. Alevok’un da beğendiği bu genç apandistinın patlaması sonucu vefat eder ve Hakkı ile kurduğu hayalleri yarım kalır. Hakkı’dan sonra amcası vasıtasıyla Mühendis Necip Bey ile tanışır. Necip Bey, kendisiyle evlenmek niyetindedir ancak Necip Bey’in ailesi zengin bir aile kızı istedikleri için ilişkileri başlamadan biter (Alevok,1970, s. 243-251). Kısa bir süre sonra Elektrik Şirketi’nde çalışan iyi eğitilmiş, birden fazla yabancı dil bilen, ayağı sakat, içine kapanık, kırk yaşında bir adam olan Süleyman Hurşit’le evlenir. Evlendiğinde Alevok on yedi yaşındadır. Süleyman Hurşit ile yaptığı bu evlilik bir aşk evliliği değil tamamen Süleyman Hurşit’in ısrarı ve intihar edeceğini söylemesi üzerine yapılan bir evliliktir. Evlendikten hemen sonra ne büyük bir hata yaptığını anlar çünkü normal bir evlilik ilişkileri yoktur. Manyetizmaya meraklı olan Süleyman Hurşit Bey, Mısır’dan getirttiği mumya ile garip bir ilişkisi olan, vücudunda sigara izmariti söndüren, tuhaf bir adamdır. Mebrure Alevok onunla yedi yıl bu evliliği sürdürmek zorunda kalır (Üyepazarcı, 2019, s. 618). Evliliğinde mutluluğu bulamayan yazarın, *Bir Edibenin En Güzel Aşk*’ında anlatıcı ile özdeşleşerek hayatını sorgulaması, yazarın biyografisiyle ilişki kurduğunu düşündürür.

“Hâlbuki herkes, kitaplarında hayatı füsunkâr tanıtan, aşkı mukaddes ve mübeccel bir his olarak anlatan bu kadını ne mesud biliyor... Aşk! Dudakları hazin bir tebessümle inceldi, büküldü. Aşk! Sanki o bunu biliyor mu? Romanlarında tasvir ettiği o ulvi, o büyük, o esrarengiz aşkı hiç hissetti mi? Kâinata âşık olan, daima sevgiyi terennüm eden o, acaba bir defacık olsun istediği gibi sevildi mi?” (Hurşit, 1928c, s. 983)

Karımı Ben Öldürdüm'de sahne sanatkârı olarak tanıtılan anlatıcının, evliliğinde yaşadığı hayal kırıklığı (Hurşit, 1930a, s. 6), gerçek yazarın yaşadığı hayal kırıklığı ile benzerlikler taşır ve anlatı biyografik gerçeklikle örtüşür. *Sevginin Yakutu*'nda anlatıcı, yazarın kendisidir. Genç kızlık hayallerini gerçekleştirecek orta yaşlı zengin bir adamla, âşık olduğu genç bir mühendis arasında seçim yapmak durumunda kalan ben-anlatıcının “gönül öyle müstebit bir şey ki ona laf dinletilmiyor” (Hurşit, 1930c, s. 77) diyerek hayallerinden vazgeçip aşkı tercih etmesi, anlatıcının aşk hakkındaki düşünceleriyle yazarın düşüncesinin örtüştüğünü gösterir. Ayrıca *Saadet* (Meb., 1931d, s. 28-29) ve *Şüph*e (Meb., 1932a, s. 26-29,77) adlı hikâyelerde, zenginlikle aşk arasında kalan hikâye kahramanlarının aşkı tercih etmesi, adı geçen hikâyelerde yazarın sesinin duyulmasını sağlar ve otobiyografik anlatımı örnekendirir.

Evliliğinde yaşadığı sıkıntılardan edebiyata sığınarak uzaklaşan yazar, Fransızcadan çeviriler yapar, telif hikâyeler ve romanlar yazmaya başlar, artık tanınmış bir isimdir. Edebiyatçıların ve sanatçıların bulunduğu Güzel Sanatlar Birliği'ne üye olur ve buradaki toplantılara katılır. Burada ünlü ressam Namık İsmail'le tanışır, âşık olur ve kısa süren birliktelikleri ressamın eski sevgilisinin onun gerçek yüzünü açığa çıkarmasıyla son bulur (Üyepazarıcı, 2019, s. 620). Namık İsmail Bey ile tanıştığında ondan etkilenen yazar, ünlü aktör İsmail Galip Bey'e: “Onun hakkında başka ne biliyorsunuz? Ne olur söyleyin?” (Alevok, 1970, s. 361) diyerek Namık İsmail Bey'i tanımak ister. Benzer şekilde Bir Mektup adlı hikâyede anlatıcının bir şairden hoşlanması üzerine onun hakkında bilgi toplamasını istediği kişiye: “Siz ki bu şairi tanıyorsunuz... Kuzum bana onun hakkında malumat toplayamaz mısınız? Bilmeniz ne kadar, ama ne kadar 'enterese' oluyorum” (Meb., 1931b, s. 7) demesi, ben-anlatıcının bizzat yazarın kendisi olduğunu düşündürür. Namık İsmail Bey'le ilişkilerinin ilerlemesi neticesinde “[...] ben sana yakutları evlendiğimiz gün için alacağım. Gerdanlığını o gün boynuna takacağım” (Alevok, 1970, s. 374) diyen aşığın sesi, *Sevginin Yakutu*'nda: “Kocam Polonez'de, biricliğinin kulaklarına aşkımızın yakutu, kirazdan küpeler takacak” (Hurşit, 1930c, s. 77) sözlerini sarfeden ben-anlatıcıda duyulur ve yazarın hayatından bazı ayrıntıların anlatıya yerleştirildiğini gözler önüne serer.

Kocası Süleyman Hurşit'ten ayrıldıktan sonra ikinci evliliğini Sami Koray ile yapan yazarın bu evlilikten oğlu Yaman Koray dünyaya gelir. Birbirlerini severek evlenen çift başlangıçta mutludur, Sami Bey karısını el üstünde tutmaktadır ancak zamanla bu mutluluk yerini ihanete teslim eder. Sami Bey başka kadınlarla ilişki kurmaya başlar, başlangıçta kendi yaşadıklarını çocuğuna yaşatmamak için ayrılmayı kesinlikle düşünmeyen yazar, Sami Bey'in kendisine yaşattıkları karşısında daha fazla dayanamayıp çapkın kocasından ayrılır ve yaşamını oğluyla sürdürür (Üyepazarıcı, 2019, s. 620). Yazarın ikinci evliliğinde yaşadığı ihanet, *Eşyaların Dili Olsaydı* adlı hikâyede anlatıcı konumundaki eşya aracılığıyla kurgusal bir çerçevede ele alınır:

“Beni satın almış olan yeni gelinin kara gözleri ise kendi fikriyle süslenip yaratılmış bir erkeğe tapıyor, bu ak yüzün arkasında pusu kurmuş bekleyen kara ifriti, hakiki çehreyi görmesini bilemiyordu... Nitekim korkularımın çıkması gene uzun sürmedi. Ana kızın doğum evinde geçirdikleri bir hafta boyunca, ak yüzlü kapkara içli erkek, evin yeni

hizmetçisine hem de benim üstümde saldırdı, onu benim üstüme yatırdı...” (Alevok, 1948, s. 4).

Anlatının yazarın hayatından izler taşıması sebebiyle otobiyografik karakterli olduğu söylenebilir.

2.5 Mekânların Hikâyelere Yansımaları

Mebrure Alevok’un yaşadığı mekânlara eserlerinde yer vermesi eserlerin otobiyografik anlatı olarak okunmasını sağlar. Yazar, küçük yaşlarda Bezmiâlem Kız Rüştüyesinde ve Fransızların kurduğu La Paix Akıl Hastanesi yanındaki sörlerin yönettiği Fransız okulunda okur. *Delî* adlı hikâyede ben-anlatıcı çocukken mekteplerinin yanındaki tımarhaneden şu şekilde bahseder:

“Mektep hayatımın bıraktığı hatıralar arasında öyle garip, upuzun bir dehliz vardır ki şimdi bile düşündüğüm zaman tüylerim ürperir. Bu dehlizin demir parmaklıklılı pencerelerinden kasvet verici, ağaçsız iki avlu ile iyi bakıldığına rağmen ilkbaharda bile hazin manzarasını muhafaza eden büyük bir bahçe görünürdü. Bahçe ile avlular yanımızdaki tımarhaneye ait olduğu için çocukların dehlize girmeleri mektep nizamınca katıyetle memnu idi. Bunun pek tabii bir neticesi olarak orasını görmek için çıldırırdık” (Hurşit, 1927b, s. 11).

Alevok, annesiyle yaşamaya başlayınca Ortaköy’de bir ev tutarlar. Çatı katında iki odadan ibaret olan bu evi yazar şöyle anlatır:

Odanın biri, tavanın yarısı aşağı doğru inik olan, o tarafına pek ayakta durulamayan, yani damın tam alçalan yerine gelen odacığın biri, üstelik bir penceresinden denizi, öbüründen de camii görünüyordu. O insan boyundan daha alçak, basık tavanlı yere annem şiltemizi serecekti. Yatıp kalkarken, başımızı tavana vurmamak için dikkat etmek de o kadar zor değildi ya! Hem ayakta uyumayacaktık ya! (Alevok, 1970, s. 73).

Gözyaşından Kahkahaya adlı hikâyede ben-anlatıcının yalnız izin günlerinde gidebildiği eviyle ilgili olarak “gökyüzünü bile ancak cumbadan sarkıp da görebildiğim küçük, basık tavanlı evim! Bilsen ben onun hasretiyle on beş gün nasıl yanıyorum...” (Hurşit, 1929a, s. 7) demesi, Dügümlenen Hülya’da ben-anlatıcının odasını: “kara yüzlü evimizin çatı arasındaki küçük odasına çıkıyor, pencereleri ardına kadar açıp ara sıra uzaklarda çelik gibi parlayan Marmara’ya sanki bana biraz serinlik gönderebilirmiş gibi hasretle bakarak çalışıyordum” (Sami, 1932b, s. 24) diyerek anlatması biyografik gerçekliğe yer verildiğini gösterir.

Ortaköy’de çatı katındaki odadan sonra yazar, annesiyle Kasımpaşa’da bir ev tutar. Evin eşyası, pencerenin önüne koyulan, üzerine ot minderleri yerleştirilen bir tahta kerevet, üç iskemle, bir masa ve bitpazarından alınma küçük bir dolaptan ibarettir (Alevok, 1970, s. 173). *Eşyaların Dili Olsaydı* hikâyesinde, ben-anlatıcı da tıpkı yazar gibi Kasımpaşa’da annesiyle birlikte yaşar ve evlerindeki eşyalar benzerlik gösterir: “...Kasımpaşa’daki halimizi, kuru tahtada kalışımızı düşündüm... Hani üç liraya aldığımız tahta masaya bizi bisküvi kutusu üstüne oturttüğümüz tepsi içinde yemekten kurtardığı için nasıl

sevinmiştik... (Alevok, 1948, s. 4). Yazarın gerçek hayatta yaşadığı, hafızasında yer edinen mekânlar, hikâyelerin kurmaca dünyasında karşımıza çıkar.

Sonuç

Bu çalışmada Cumhuriyet Devri kadın yazarları arasında yer alan Mevrure Alevok'un daha önce bir kitapta toplanmamış, farklı gazete ve dergilerde yayımlanmış on yedi hikâyesi üzerinde durularak, hikâyelerdeki otobiyoğrafik anlatım, yazarın hayatından hareketle tespit edilmeye çalışılmıştır. Mevrure Alevok, hikâyelerinde yaşam mücadelesi ve bireysel ilişkilerini merkeze alarak kendi gerçekliğini kurmacaya dönüştüren bir yazardır. Yazarın değerlendirmeye alınan on yedi hikâyesinde, anlatıcı ile anlatılan kişiler, olaylar ve mekânlar arasında kuvvetli bir birlikteliğin söz konusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hikâyelerdeki otobiyoğrafik anlatımdan söz ederken öncelikle olaylar göz önünde bulundurularak çocukluk yıllarının ve çalışma hayatının hikâyelere ne ölçüde yansıdığı üzerinde durulmuş, *Gözyaşından Kahkahaya*, *Güneşe Âşık Yarasa*, *Bir Edibenin En Güzel Aşkı*, *Murat Köprüsü* ve *Şüpheli* gibi hikâyelerde ben anlatıcı vasıtasıyla yazarın kendi biyoğrafik gerçekliğini açık bir şekilde dile getirdiği saptanmıştır. Daha sonra hikâye kişileri ile gerçek hayattaki kişiler arasındaki benzerlik sebebiyle yazarın aile fertlerinin, aşkları ve evliliklerinin hikâyelere nasıl yansıdığı irdelenmiş ve *Sevginin Yakutu*, *Çıldırın Kadın*, *Gözyaşından Kahkahaya*, *Küçük Kanburun Sırrı*, *Güneşe Âşık Yarasa*, *Saadet*, *Karımı Ben Öldürdüm*, *Bir Mektup* ve *Cadı* gibi hikâyelerdeki kişiler ile yazarın hayatındaki kişilerin birebir örtüştüğü ve yazarın kendi gerçekliğini okuyucuya açıkça sunduğu anlaşılmıştır. *Lale Perisi* ve *Eşyaların Dili Olsaydı* adlı hikâyelerde ise yazarın, metaforik anlatımla kendi gerçekliğini üstü kapalı bir şekilde anlatma yolunu tercih ettiği tespit edilmiştir. Daha sonra ise yazarın yaşadığı, paylaştığı ya da yaşam mücadelesini sürdürdüğü mekânların hikâyelerde nasıl işlendiği değerlendirilmiştir. *Deli*, *Gözyaşından Kahkahaya* ve *Eşyaların Dili Olsaydı* gibi hikâyelerdeki fiziksel ortamlar ile yazarın gerçek hayatta yaşadığı mekânların ortak olduğu ve yazarın bu ortak mekânları, mekânlarla olan duygusal bağını gizleme gereği duymadan açık bir şekilde anlattığı sonucuna ulaşılmıştır. Hikâyelerinde ağırlıklı olarak ben-anlatımı tercih eden yazar, hikâyelerin öznesi konumundadır. Akıcı bir Türkçe ile yapaylığa kapılmadan, dilin en güzel örneklerini vermeye çalışan Alevok, eserlerinde çocukluk ve gençlik yıllarına ait, duygu ve düşüncelerini, tecrübelerini, hayat mücadelesini birebir işler. Bu bakımdan onun hikâyeleri otobiyoğrafik anlatılardır.

Kaynaklar | References

- Aksoy, N. (2018). Kurgulanmış benlikler. İletişim Yayınları.
- Alevok, M. (17-22 Ocak 1948). Eşyaların dili olsaydı. Akşam, 4.
- Alevok, M. (1970). Geçmişte yolculuk. Hürriyet Yayınları.
- Aslan, C. (2008). Sait Faik Abasıyanık'ın öykülerinde otobiyografik anlatım. Milli Eğitim, 180 (Güz), 238-250.
- Es, H. F. (21 Şubat 1944). Mebrure Sami Koray. Yedigün, 572, 7,11
- Gökalp Alpaslan, G. (2016). Özyaşam öyküsünde yazarın yeniden doğuşu. Ürün Yayınları.
- Güler, Y. (2010). Mebrure Sami Koray'ın romancılığı ve romanları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Hoyi, İ. (13 Birinciteşrin 1941). Kadın romancılarımızla mülakatlar Mebrure Sami Koray, yenilerden yalnız bir kadın romancıyı beğeniyor. Son Posta, 4045, 1,5.
- Hurşid, M. (Teşrinievvel 1928a). Küçük kanburun sırrı. Resimli Hikâye, 14, 23-26.
- Hurşid, M. (5 Teşrinisani 1928b). Çıldıran kadın. Milliyet, 981-983.
- Hurşit, M. (15 Mayıs 1927a). Cadı. Güneş, 10, 5, 6.
- Hurşit, M. (30 Haziran 1927b). Deli. Güneş, 12, 11-13.
- Hurşit, M. (7 Teşrinisani 1928c). Bir edibenin en güzel aşkı. Milliyet, 983.
- Hurşit, M. (21-22 Kanunievvel 1929a). Gözyaşından kahağaya. Vakit, 7, 8.
- Hurşit, M. (14 Teşrinievvel 1930a). Karımı ben öldürdüm. Vakit, 6.
- Hurşit, M. (Teşrinisani 1929b). Güneşe âşık yarasa. Resimli Muhit, 13, 1017-1021.
- Hurşit, M. (Kanunievvel 1929b). Güneşe âşık yarasa. Resimli Muhit, 14, 1073-1077.
- Hurşit, M. (Kanunısani 1930b). Güneşe âşık yarasa. Resimli Muhit, 15, 1139-1142.
- Hurşit, M. (Şubat 1930b). Güneşe âşık yarasa. Resimli Muhit, 16, 1234-1237.
- Hurşit, M. (Şubat 1930c). Kaderin yalanı. Resimli Muhit, 16, 1230-1232.
- Hurşit, M. (Kanunievvel 1930c). Sevginin yakutu. Resimli Muhit, 26, 14-16, 77.
- Hurşit, M. (Mayıs 1931a). Lale perisi. Resimli Muhit, 31, 26-28.
- Kandemir. (7, 11 Ağustos 1949). Mebrure Sami Alevok bütün hayatını anlatıyor I-II. Edebiyat Âlemi, 16, 17.
- Meb., (Ağustos 1931b). Bir mektup. Resimli Muhit, 34, 7-9.
- Meb., (Eylül 1931c). Murat köprüsü. Resimli Muhit, 35, 8-11, 76.

- Meb., (Teşrinisani 1931d). Saadet. Resimli Muhit, 37, 28-29.
- Mumcu Ay, Y. (2012). Mevrure Sami Alevok ve iki hikâyesi. Yeni Türk Edebiyatı Dergisi, 5, 103-123.
- Narlı, M. (2009). Otobiyografi ve roman/otobiyografik roman. Turkish Studies, 4(1), 901-909.
- Özyer, N. (1993). Edebi tür olarak otobiyografi ve iki örnek. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1(10), 73-85.
- Sakallı, F. (2016). Burhan Günel'in romanlarında otobiyografik benlikler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 43, 420-426.
- Sami, M. (Mart 1932a). Şüphe. Resimli Muhit, 41, 26-29, 77.
- Sami, M. (Nisan 1932b). Düğümlenen hülya. Resimli Muhit, 42, 22-25.
- Tekin, M. (2012). Roman sanatı romanın unsurları. Ötüken Yayınları.
- Uraz, M. (1940). Resimli kadın şair ve muharrirlerimiz. Nümune Matbaası.
- Üyepazarcı, E. (2019). Unutulanlar, hiç bilinmeyenler ve bilinmek istemeyenler. Oğlak Yayıncılık.
- Yalçın, M. (Ed.). (2001).Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi. Yapı Kredi Yayınları.
- Yazar, M. B. (1938). Edebiyatçılarımız ve Türk edebiyatı. Kanaat Kitabevi.
- Yazar, M. B. (1999). Edebiyatçılar âlemi, edebiyatımızın unutulmuş simaları. 21. Yüzyıl Yayınları.
- Yazıcı, N. (2006). Türk edebiyatında otobiyografi. Türkbilig, 11, 189-217.